

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Προστασία Πληροφοριοδοτών: Οδηγός προς Αρμόδιες Αρχές

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Προστασία Πληροφοριοδοτών:

Οδηγός προς Αρμόδιες Αρχές

Ο παρών Οδηγός ετοιμάστηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως σε συνεργασία με το Γραφείο της Επιτροπής Νομοθεσίας, τον Φεβρουάριο του 2023.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Περιεχόμενα

A. Εισαγωγή	1
B. Προστασία πληροφοριοδοτών	2
1. Πρόσωπα που προστατεύονται από τον Νόμο	2
2. Αναφορές που προστατεύονται	3
3. Τρόπος υποβολής αναφορών	5
3.1. Εσωτερική αναφορά.....	5
3.2. Εξωτερική αναφορά.....	6
3.3. Δημόσια αποκάλυψη.....	6
Γ. «Αρμόδιες αρχές»	8
Δ. Καθιέρωση εξωτερικών διαύλων αναφοράς.....	10
Ε. Θέσπιση διαδικασιών παραλαβής και παρακολούθησης εξωτερικών αναφορών	12
1. Τρόπος υποβολής αναφοράς και κοινοποίηση βεβαίωσης παραλαβής	12
2. Παρακολούθηση αναφορών	13
2.1. Επαναλαμβανόμενες αναφορές/ήσσονος σημασίας παραβάσεις/αναφορές εκτός αρμοδιότητας.....	15
3. Υποχρέωση ηλεκτρονικής δημοσίευσης πληροφοριών για παραλαβή και παρακολούθηση εξωτερικών αναφορών	15
4. Υποχρέωση εμπιστευτικότητας ταυτότητας πληροφοριοδότη	17
5. Υποχρέωση εμπιστευτικότητας εμπορικών απορρήτων	17
6. Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων	18
7. Τήρηση αρχείων αναφορών	18
ΣΤ. Λήψη μέτρων προστασίας και στήριξης πληροφοριοδοτών	21

A. Εισαγωγή

Στις 4 Φεβρουαρίου 2022, τέθηκε σε ισχύ ο περί της Προστασίας Προσώπων που Αναφέρουν Παραβάσεις του Ενωσιακού και Εθνικού Δικαίου Νόμος του 2022 (Ν. 6(Ι)/2022) («Νόμος»). Ο Νόμος στοχεύει στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού και ισχυρού νομικού πλαισίου προστασίας εκείνων των εργαζομένων στον δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα, οι οποίοι προβαίνουν σε αποκάλυψη πληροφοριών και στοιχείων που περιήλθαν στην κατοχή τους ή υπέπεσαν στην αντίληψή τους εντός του εργασιακού χώρου, και σχετίζονται με συγκεκριμένες παραβάσεις του ενωσιακού και εθνικού δικαίου.

Ο Νόμος ενθαρρύνει και διευκολύνει τους εργαζόμενους να υποβάλλουν καταγγελίες («αναφορές») για πιθανές παραβάσεις μέσα από ασφαλείς διαδικασίες, σε εμπιστευτικό πλαίσιο. Ταυτόχρονα, ο Νόμος απαγορεύει οποιαδήποτε εκδικητική ενέργεια εναντίον τους από τους προϊστάμενους ή τους συναδέλφους τους, και προβλέπει ισχυρά μέτρα στήριξης. Συνεπώς, ο Νόμος δημιουργεί υποχρεώσεις για τους εργοδότες (νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού τομέα) για τη θέσπιση και λειτουργία ενός ολοκληρωμένου πλαισίου προστασίας των εργαζομένων που καταγγέλλουν παραβάσεις. Οι βασικότερες υποχρεώσεις για τους εργοδότες που προκύπτουν από τον Νόμο είναι η υποχρέωση καθιέρωσης εσωτερικών μηχανισμών (διαύλων) υποβολής αναφορών και μέτρων παρακολούθησης της εξέλιξης της αναφοράς, καθώς επίσης η υποχρέωση λήψης μέτρων για τη διασφάλιση της προστασίας των εργαζομένων.

Επιπρόσθετα, και σε σχέση με συγκεκριμένες δημόσιες αρχές, ο Νόμος προβλέπει την **υποχρέωση καθιέρωσης εξωτερικών μηχανισμών (διαύλων) υποβολής αναφορών και μέτρων παρακολούθησης της εξέλιξης τέτοιων εξωτερικών αναφορών**. Ο παρών Οδηγός απευθύνεται προς εκείνες τις κρατικές οντότητες οι οποίες θεωρούνται «αρμόδιες αρχές» και εξηγεί τις υποχρεώσεις τους σχετικά με την καθιέρωση εξωτερικών διαύλων αναφοράς και την παρακολούθηση των αναφορών που υποβάλλονται από τους πληροφοριοδότες.

B. Προστασία πληροφοριοδοτών

1. Πρόσωπα που προστατεύονται από τον Νόμο

Ο Νόμος στοχεύει στην προστασία του «**πληροφοριοδότη**» (ή, όπως αναφέρεται στον Νόμο, του «αναφέροντος»). Δηλαδή, προστατεύει εκείνο το πρόσωπο το οποίο υποβάλλει «**αναφορά**» ή προβαίνει σε «**δημόσια αποκάλυψη**» πληροφοριών για τις οποίες έχει λάβει γνώση ή έχουν έρθει στην αντίληψή του μέσα από το εργασιακό πλαίσιο (στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα) και από τις οποίες φαίνεται να προκύπτει η παράβαση νομικών υποχρεώσεων από κάποιο άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

«**Αναφορά**» είναι η υποβολή πληροφοριών/καταγγελίας από τον πληροφοριοδότη σε σχέση με ενδεχόμενες παραβάσεις σε αρμόδιο πρόσωπο.

«**Δημόσια αποκάλυψη**» είναι η διάθεση πληροφοριών προς το κοινό σχετικά με παραβάσεις, υπό τις προϋποθέσεις που θέτει ο Νόμος (βλ. σημείο Β.3.3. κατωτέρω).

Συγκεκριμένα, πληροφοριοδότες μπορεί να είναι:

- εργοδοτούμενοι στον ιδιωτικό, δημόσιο ή ευρύτερο δημόσιο τομέα,
- αυτοτελώς εργαζόμενοι,
- μέτοχοι εταιρειών,
- πρόσωπα που ανήκουν στο διοικητικό/διαχειριστικό/εποπτικό όργανο ή σώμα μιας εταιρείας,
- εθελοντές,
- ασκούμενοι/εκπαιδευόμενοι, είτε λαμβάνουν αμοιβή, είτε όχι,
- πρόσωπα που εργάζονται υπό την εποπτεία ή τις οδηγίες αναδόχων, υπεργολάβων και προμηθευτών,

- πρόσωπα που απέκτησαν τις πληροφορίες στο εργασιακό πλαίσιο αλλά πλέον δεν εργάζονται ή δεν παρέχουν τις υπηρεσίες τους στον συγκεκριμένο εργοδότη,
- πρόσωπα που απέκτησαν τις πληροφορίες κατά το στάδιο της διαδικασίας πρόσληψης ή οποιοδήποτε άλλο στάδιο πριν τη σύναψη της σύμβασης εργοδότησης ή έναρξης της εργασιακής σχέσης.

Ο Νόμος προστατεύει επίσης και πρόσωπα τα οποία, ενώ δεν έχουν προβεί τα ίδια στην υποβολή αναφοράς ή στη δημόσια αποκάλυψη, συνδέονται με τους πληροφοριοδότες και εντάσσονται σε μία από τις ακόλουθες κατηγορίες:

- «διαμεσολαβητής», δηλαδή άτομο που έχει στηρίξει τον πληροφοριοδότη κατά την διαδικασία υποβολής της αναφοράς και έχει τηρήσει τη βοήθεια αυτή εμπιστευτική,
- πρόσωπα τα οποία συνδέονται με τον πληροφοριοδότη, πχ. συνάδελφοί του ή συγγενείς του εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τέταρτου βαθμού (δηλαδή γονείς, αδέρφια, θείοι, και πρώτα ξαδέρφια),
- νομικά πρόσωπα τα οποία ο πληροφοριοδότης έχει στην ιδιοκτησία του ή με τα οποία συνδέεται.

Η προστασία των πληροφοριοδοτών προϋποθέτει όπως η αναφορά γίνει επώνυμα, εφόσον υπάρχουν βάσιμες υποψίες ότι οι πληροφορίες για παραβάσεις είναι αληθείς. Ωστόσο, ο Νόμος εφαρμόζεται και σε περίπτωση ανώνυμης αναφοράς παραβάσεων, στην περίπτωση όπου μετά την ανώνυμη αναφορά ο πληροφοριοδότης ταυτοποιηθεί και υφίσταται αντίποινα.

2. Αναφορές που προστατεύονται

Το περιεχόμενο της αναφοράς ή της δημόσιας αποκάλυψης πρέπει να σχετίζεται με παραβάσεις συγκεκριμένων εθνικών κανόνων ή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Οι παραβάσεις εθνικών κανόνων μπορούν, για παράδειγμα, να αφορούν σε:

- διάπραξη ποινικού αδικήματος (πχ. πράξεις διαφθοράς),

- παράβαση νομικής υποχρέωσης που επιβάλλεται από τους νόμους ή τους κανονισμούς της Δημοκρατίας,
- παράβαση που θέτει ή πιθανόν να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια ή την υγεία οποιουδήποτε προσώπου,
- παράβαση που προκαλεί ή πιθανόν να προκαλέσει ζημιά στο περιβάλλον.

Οι παραβάσεις για τις οποίες γίνεται η αναφορά μπορούν να σχετίζονται με τους ακόλουθους τομείς της ΕΕ:

- δημόσιες συμβάσεις,
- χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, προϊόντα και αγορά,
- νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (money laundering),
- χρηματοδότηση τρομοκρατίας,
- ασφάλεια των προϊόντων,
- ασφάλεια των μεταφορών,
- προστασία του περιβάλλοντος,
- προστασία από την ακτινοβολία και πυρηνική ασφάλεια,
- ασφάλεια των τροφίμων, ζωοτροφών, υγείας και μεταχείρισης των ζώων,
- δημόσια υγεία,
- προστασία καταναλωτών,
- προστασία της ιδιωτικής ζωής, των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ασφάλειας των συστημάτων δικτύου και πληροφοριών,
- διαφύλαξη των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ,
- ανταγωνισμός και κρατικές ενισχύσεις,
- φορολογία των εταιρειών ή διακανονισμοί με σκοπό την απόκτηση φορολογικού πλεονεκτήματος.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ο Νόμος δεν καλύπτει:

- αναφορές για παραβάσεις κανόνων που ρυθμίζουν ζητήματα ή συμβάσεις σχετικές με την άμυνα και την ασφάλεια του κράτους, εκτός αν ρυθμίζονται από σχετικές πράξεις που εξέδωσε η ΕΕ,

- αναφορές για παραβάσεις από κανόνες ορισμένων πράξεων που εξέδωσε η ΕΕ στους τομείς των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, προϊόντων, αγορών και της πρόληψης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, της ασφάλειας των μεταφορών, και της προστασίας του περιβάλλοντος στις οποίες προβλέπονται ειδικοί κανόνες για την αναφορά παραβάσεων (βλ. Μέρος ΙΙ του Παραρτήματος του Νόμου).

3. Τρόπος υποβολής αναφορών

Ο πληροφοριοδότης μπορεί να υποβάλει την αναφορά είτε εσωτερικά, δηλαδή εντός του χώρου εργασίας του (δηλ. σε «εσωτερικό δίαυλο αναφοράς»), είτε εξωτερικά, σε όργανο του Κράτους που είναι αρμόδιο για τη διερεύνηση της συγκεκριμένης πράξης (δηλ. σε «εξωτερικό δίαυλο αναφοράς»). Επιπρόσθετα, ένας πληροφοριοδότης μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να προβεί σε δημόσια αποκάλυψη, δηλαδή να διαθέσει προς το κοινό πληροφορίες σχετικά με παραβάσεις.

3.1. Εσωτερική αναφορά

«**Εσωτερική αναφορά**» είναι η επώνυμη παροχή πληροφοριών από τον πληροφοριοδότη σε υπηρεσία ή τμήμα ή πρόσωπο/-α το/-α οποίο/-α έχει/-ουν οριστεί από το νομικό πρόσωπο με το οποίο σχετίζεται εργασιακά (δηλ. τον εργοδότη) ως αρμόδιο για να παραλαμβάνει, να εξετάζει και να παρακολουθεί τέτοιες αναφορές.

Αποτελεί υποχρέωση του εργοδότη να καθιερώσει διαδικασίες υποβολής εσωτερικών αναφορών και παρακολούθησής τους, αλλά και να ενημερώσει τους υπαλλήλους του σχετικά με αυτές.

Με τον όρο «**παρακολούθηση**», εννοείται η αξιολόγηση της ακρίβειας των ισχυρισμών που περιλαμβάνονται σε μία αναφορά και, ανάλογα με την περίπτωση και το είδος της παράβασης, η λήψη μέτρων για αντιμετώπιση της

αναφερόμενης παράβασης (π.χ. εσωτερική διερεύνηση, έναρξη δικαστικής διαδικασίας, παραπομπή του ζητήματος σε αρμόδιο όργανο).

Σε σχέση με την υποχρέωση θέσπισης εσωτερικών διαύλων αναφοράς των νομικών προσώπων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, βλ. «Προστασία Πληροφοριοδοτών: Οδηγός προς Εργοδότες».

3.2. Εξωτερική αναφορά

«**Εξωτερική αναφορά**» είναι η επώνυμη παροχή πληροφοριών από τον πληροφοριοδότη προς «αρμόδια αρχή» η οποία παραλαμβάνει παράπονα, πληροφορίες ή έχει την ευθύνη για να εποπτεύσει ή/και να διερευνήσει τυχόν παράβαση που περιέχει η αναφορά.

3.3. Δημόσια αποκάλυψη

Πέραν των εσωτερικών και εξωτερικών μηχανισμών για την υποβολή μιας αναφοράς, ένας πληροφοριοδότης μπορεί να προβεί σε «**δημόσια αποκάλυψη**», δηλαδή να αποκαλύψει πληροφορίες σχετικά με παραβάσεις δημόσια, στον Τύπο, στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας ή στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης. Ωστόσο, ο πληροφοριοδότης μπορεί να επωφεληθεί της προστασίας του Νόμου εφόσον:

(α) έχει υποβάλει είτε εσωτερική, είτε εξωτερική αναφορά, αλλά δεν πραγματοποιήθηκε καμία ενέργεια εντός 3 μηνών από την υποβολή της αναφοράς· ή

(β) έχει βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι-

(i) το δημόσιο συμφέρον απειλείται από άμεσο ή έκδηλο κίνδυνο ή κίνδυνο μη αναστρέψιμης βλάβης ή υπάρχει άλλη σοβαρή κατάσταση έκτακτης ανάγκης, ή

(ii) αν υποβάλει εξωτερική αναφορά, υπάρχει κίνδυνος αντιποίνων ή υπάρχει μικρή προοπτική να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά η ενδεχόμενη παράβαση, λόγω των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσης, όπως όταν αποδεικτικά στοιχεία δυνατόν να συγκαλυφθούν ή να καταστραφούν ή όταν αρχή δυνατό να βρίσκεται σε αθέμιτη σύμπραξη με τον ενδεχόμενο υπαίτιο της παράβασης ή να είναι αναμειγμένη στην ενδεχόμενη παράβαση.

Ένας εργαζόμενος θεωρείται πληροφοριοδότης και προστατεύεται από τις πρόνοιες του Νόμου όταν:

1. εμπίπτει στις κατηγορίες προσώπων που αναφέρονται στο σημείο Β.1 του παρόντος Οδηγού και έχει συλλέξει τις πληροφορίες μέσα από το εργασιακό περιβάλλον,
2. οι πληροφορίες αφορούν παραβάσεις της εθνικής ή ευρωπαϊκής νομοθεσίας που αναφέρονται στο σημείο Β.2 του παρόντος Οδηγού,
3. είχε βάσιμους λόγους να θεωρεί ότι οι πληροφορίες σχετικά με παραβάσεις που ανέφερε ήταν αληθείς κατά το χρόνο της αναφοράς,
4. η αναφορά έγινε εσωτερικά μέσω των εσωτερικών διαύλων αναφοράς ή εξωτερικά σε αρμόδια αρχή, ή ο πληροφοριοδότης προέβη σε δημόσια αποκάλυψη,
5. οι πληροφορίες δεν πρέπει να έχουν δοθεί κατά παράβαση των κανόνων προστασίας διαβαθμισμένων πληροφοριών, του δικηγορικού ή ιατρικού απορρήτου, του απορρήτου των δικαστικών διαδικασιών και των κανόνων της ποινικής δικονομίας ή η πρόσβαση σε αυτές και η κοινοποίησή τους να μην συνιστά ποινικό αδίκημα.

Γ. «Αρμόδιες αρχές»

Ως «**αρμόδιες αρχές**» οι οποίες έχουν υποχρέωση καθιέρωσης εξωτερικών διαύλων αναφοράς ορίζονται οι οντότητες του Κράτους (π.χ, υπηρεσίες, αρχές, οργανισμοί, υπουργεία, υφυπουργεία, συμβούλια, έφοροι, επίτροποι, κ.λπ.), που βάσει του ενωσιακού ή του εθνικού δικαίου παραλαμβάνουν ήδη καταγγελίες στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους ή έχουν υπό την ευθύνη τους την εποπτεία ή/και τη διερεύνηση πράξεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Νόμου (βλ. σημείο Β.2.).

Ο μη προσδιορισμός στον Νόμο μιας μόνο αρμόδιας αρχής για την παραλαβή των εξωτερικών αναφορών, προκύπτει από το γεγονός ότι ο ίδιος ο Νόμος καλύπτει ένα ευρύ κύκλο τομέων εθνικού και ενωσιακού δικαίου, για τους οποίους μπορούν να υποβληθούν καταγγελίες σε σχέση με παραβάσεις (δημόσιες συμβάσεις, ασφάλεια των προϊόντων, προστασία του περιβάλλοντος, δημόσια υγεία, προστασία καταναλωτών, προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ποινικά αδικήματα, αδικήματα διαφθοράς, κοκ) (βλ. άρθρα 4 και 31 του Νόμου και σχετικό παράρτημα του Νόμου).

Συνεπώς, προκύπτει ότι υφιστάμενες οντότητες οι οποίες ήδη παραλαμβάνουν παράπονα, πληροφορίες ή έχουν την ευθύνη για να εποπτεύουν ή/και να διερευνούν παραβάσεις αναφορικά με πράξεις που καλύπτει ο Νόμος, θεωρούνται «αρμόδιες αρχές».

Για παράδειγμα:

- για πράξεις διαφθοράς, αρμόδιες αρχές μπορούν να θεωρηθούν η Ανεξάρτητη Αρχή κατά της Διαφθοράς και η Αστυνομία, αφού ήδη βάσει των αρμοδιοτήτων τους παραλαμβάνουν καταγγελίες σε σχέση με αδικήματα διαφθοράς,
- για παραβάσεις σχετικά με δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, αρμόδια αρχή μπορεί να θεωρηθεί ο Επίτροπος Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Πέραν από τις αρχές που υποδεικνύει ο νόμος βάσει του πιο πάνω ορισμού, το Υπουργικό Συμβούλιο έχει εξουσία να ορίσει επιπλέον αρμόδιες αρχές. Συγκεκριμένα, σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχει ήδη κάποια αρχή η οποία να δέχεται σχετικές αναφορές για κάποια είδη παραβάσεων που εμπίπτουν στο πλαίσιο του Νόμου, τότε το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί να ορίσει με διάταγμά του κάποια κρατική οντότητα ως αρμόδια αρχή για σκοπούς παραλαβής και παρακολούθησής κάποιας κατηγορίας αναφορών.

Δ. Καθιέρωση εξωτερικών διαύλων αναφοράς

Ο Νόμος υποχρεώνει τις αρμόδιες αρχές να θεσπίσουν δίαυλους για την παραλαβή και παρακολούθηση «εξωτερικών αναφορών», δηλαδή αναφορών που υποβάλλονται από πληροφοριοδότη, και οι οποίες δεν σχετίζονται εργασιακά με την εν λόγω αρχή.

Ως εξωτερικοί δίαυλοι αναφοράς μπορούν να οριστούν πρόσωπο/-α ή υπηρεσία ή τμήμα που υπηρετεί/-ούν εντός της αρμόδιας αρχής, ώστε να παραλαμβάνουν τις αναφορές και να τις διαχειρίζονται με πλήρη εμπιστευτικότητα. Το πρόσωπο ή υπηρεσία που θα οριστεί εξαρτάται από τη δομή της αρμόδιας αρχής.

Οι δίαυλοι που θεσπίζονται για την παραλαβή και διαχείριση των αναφορών θα πρέπει να είναι ανεξάρτητοι και αυτόνομοι. Σύμφωνα με τον Νόμο, ο δίαυλος θεωρείται ανεξάρτητος και αυτόνομος όταν:

- (α) λειτουργεί με τρόπο που να διασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα και ακεραιότητα των πληροφοριών που λαμβάνονται και
- (β) δεν επιτρέπει πρόσβαση σε μη εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους.

Παράλληλα, πρέπει να γίνονται διευθετήσεις εσωτερικά ώστε, ακόμη και αν μια αναφορά έχει παραληφθεί από μη εξουσιοδοτημένο πρόσωπο, το εν λόγω πρόσωπο να διαβιβάζει άμεσα την αναφορά στα αρμόδια πρόσωπα και σε καμία περίπτωση δεν θα αποκαλύπτει οποιαδήποτε πληροφορία ή την ταυτότητα του πληροφοριοδότη και του αναφερόμενου.

Τα μέλη του προσωπικού των αρμόδιων αρχών που ορίζονται ως υπεύθυνα για το χειρισμό εξωτερικών αναφορών πρέπει να εκπαιδεύονται ειδικά στον χειρισμό αναφορών, και κυρίως σε σχέση με:

- (α) την παροχή πληροφοριών σε κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο, σχετικά με τις διαδικασίες για την υποβολή αναφοράς,
- (β) την παραλαβή αναφορών και εφαρμογή μέτρων παρακολούθησής τους,

(γ) τη διατήρηση επαφής με τον πληροφοριοδότη με σκοπό την ενημέρωσή του και εφόσον απαιτείται την παροχή από αυτόν περαιτέρω πληροφοριών.

Διευκρινίζεται ότι στην περίπτωση όπου νομικό πρόσωπο του δημοσίου τομέα είναι «αρμόδια αρχή», τότε οφείλει να θεσπίσει δίαυλους και διαδικασίες τόσο για τη παραλαβή και παρακολούθηση εσωτερικών αναφορών, όσο και για παραλαβή και παρακολούθηση εξωτερικών αναφορών. Θα πρέπει, δηλαδή, να λειτουργεί ως δέκτης εσωτερικών αναφορών, δηλαδή αναφορών από τους υπαλλήλους του για τυχόν παραβάσεις σε ενδοϋπηρεσιακό επίπεδο, αλλά και εξωτερικών αναφορών, από πρόσωπα εκτός της αρχής σχετικά με παραβάσεις εντός του οργανισμού όπου εργάζεται ή έχει εργαστεί ή σε άλλο οργανισμό με τον οποίο το άτομο έχει επαφή λόγω της εργασίας του.

Ο Νόμος, ωστόσο, δεν αποκλείει οι δίαυλοι σε τέτοιες περιπτώσεις να είναι κοινοί. Εναπόκειται στην κάθε αρμόδια αρχή να κρίνει κατά πόσο θα είναι πιο λειτουργικό να παραλαμβάνονται από τα ίδια πρόσωπα τόσο οι εσωτερικές, όσο και εξωτερικές αναφορές. Σε κάθε περίπτωση όμως, πρέπει να θεσπίζονται διαδικασίες με τις οποίες θα προσδιορίζεται πώς θα λαμβάνονται οι αναφορές.

Ε. Θέσπιση διαδικασιών παραλαβής και παρακολούθησης εξωτερικών αναφορών

Οι αρμόδιες αρχές, πέραν από το να ορίσουν τους εξωτερικούς δίαυλους αναφοράς, θα πρέπει να σχεδιάσουν και να θεσπίσουν συγκεκριμένες διαδικασίες για τον τρόπο με τον οποίο θα παραλαμβάνουν και θα διαχειρίζονται τις πληροφορίες που τους κοινοποιούνται μέσα από τις εξωτερικές αναφορές. Μάλιστα, ο Νόμος προνοεί ότι οι αρμόδιες αρχές οφείλουν, κάθε τρία (3) χρόνια περίπου να επανεξετάζουν τις διαδικασίες που έχουν θεσπίσει και να τις βελτιώνουν στη βάση της πρακτικής εμπειρίας που έχουν αποκτήσει, μέσα από τη λειτουργία τους.

Αν και ο Νόμος δεν προβλέπει τη δημιουργία συγκεκριμένης διαδικασίας για υποβολή, και παραλαβή και παρακολούθηση εξωτερικών αναφορών, θέτει κάποιες ελάχιστες απαιτήσεις, που πρέπει να πληρούνται.

1. Τρόπος υποβολής αναφοράς και κοινοποίηση βεβαίωσης παραλαβής

Οι εξωτερικοί δίαυλοι πρέπει να δίνουν τη δυνατότητα υποβολής αναφοράς γραπτώς, ή προφορικώς, ή/και με τους δύο τρόπους. Σε κάθε περίπτωση, διασφαλίζεται ότι οι διαδικασίες που σχεδιάζονται επιτρέπουν τη διατήρηση και αποθήκευση πληροφοριών, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα να διεξαχθούν περαιτέρω έρευνες (βλ. σημείο Ε.7.).

Παραδείγματα προφορικής υποβολής (βλ. επίσης σημείο Ε.7.)

- Τηλέφωνο,
- Προσωπική συνάντηση, κατόπιν αιτήματος του πληροφοριοδότη,
- Σύστημα φωνητικών μηνυμάτων με καταγραφή συνομιλίας (εφόσον έχει δοθεί προηγουμένως η συγκατάθεση του πληροφοριοδότη).

Παραδείγματα γραπτής υποβολής

- Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο,
- Συμπλήρωση ειδικού εντύπου,
- Τηλεομοιότυπο.

Με την παραλαβή της αναφοράς, και εντός επτά ημερών, πρέπει να κοινοποιείται στον πληροφοριοδότη βεβαίωση παραλαβής της, εκτός εάν ο πληροφοριοδότης ζητήσει ρητώς κάτι διαφορετικό ή εάν η αρμόδια αρχή κρίνει εύλογα ότι η βεβαίωση αναφοράς μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την προστασία της ταυτότητας του πληροφοριοδότη.

2. Παρακολούθηση αναφορών

Με την παραλαβή των εξωτερικών αναφορών, το αρμόδιο προσωπικό της αρμόδιας αρχής οφείλει να «παρακολουθεί» επιμελώς την αναφορά, αξιολογώντας την ακρίβεια των ισχυρισμών της και την πιθανότητα λήψης μέτρων για αντιμετώπιση της αναφερόμενης παράβασης.

Με τον όρο «**παρακολούθηση**», εννοείται η αξιολόγηση της ακρίβειας των ισχυρισμών που περιλαμβάνονται σε μία αναφορά και, ανάλογα με την περίπτωση και το είδος της παράβασης, η λήψη μέτρων για αντιμετώπιση της αναφερόμενης παράβασης.

Παραδείγματα μέτρων παρακολούθησης:

- αξιολόγηση ακρίβειας ισχυρισμών με διεξαγωγή έρευνας βάσει των εξουσιών που τους παρέχει ο εκάστοτε νόμος,
- έναρξη δικαστικών διαδικασιών, πχ. αγωγή για ανάκτηση κονδυλίων,
- έναρξη ποινικής διαδικασίας,
- παραπομπή σε άλλη αρμόδια αρχή για περαιτέρω ενέργειες,
- περάτωση της διαδικασίας λόγω έλλειψης επαρκών αποδεικτικών στοιχείων,
- επικοινωνία με τον πληροφοριοδότη ώστε να παράσχει διευκρινίσεις ή περαιτέρω πληροφορίες, εφόσον αυτό απαιτείται υπό τις περιστάσεις.

Ο πληροφοριοδότης πρέπει να ενημερώνεται σχετικά με τα μέτρα που προβλέπεται να ληφθούν ή έχουν ληφθεί στο πλαίσιο της παρακολούθησης εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, το οποίο δεν υπερβαίνει τους τρεις (3) μήνες ή τους έξι (6) μήνες σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις.

Επισημαίνεται στον Νόμο ότι σε περίπτωση παραλαβής μεγάλου αριθμού αναφορών, οι αρμόδιες αρχές έχουν τη δυνατότητα να εξετάσουν κατά προτεραιότητα τις αναφορές σοβαρών παραβάσεων ή παραβάσεων ουσιωδών διατάξεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Νόμου, τηρουμένων πάντοτε των χρονικών περιορισμών που αναφέρονται πιο πάνω.

Με τη λήξη των ερευνών, οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να κοινοποιούν στον πληροφοριοδότη το τελικό αποτέλεσμα των ερευνών που διενεργήθηκαν με βάση την αναφορά και διαβιβάζουν εν ευθέτω χρόνω τις πληροφορίες της αναφοράς στα αρμόδια θεσμικά και λοιπά όργανα και οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά περίπτωση, για περαιτέρω διερεύνηση.

2.1. Επαναλαμβανόμενες αναφορές/ήσσονος σημασίας παραβάσεις/αναφορές εκτός αρμοδιότητας

Οι αρμόδιες αρχές, είναι δυνατόν να παραλάβουν αναφορές οι οποίες δεν εμπίπτουν στην σφαίρα των αρμοδιοτήτων τους, ή αναφορές οι οποίες επαναλαμβάνουν τα ίδια γεγονότα ή αναφορές που πραγματεύονται παραβάσεις ήσσονος σημασίας.

Εφόσον μετά από επαρκή διερεύνηση της αναφοράς, αρμόδια αρχή διαπιστώσει κάποιο από τα πιο πάνω, έχει τη δυνατότητα να ενεργήσει ως ακολούθως:

(α) αν πρόκειται για αναφορά εκτός της αρμοδιότητάς τους, θα πρέπει εντός εύλογου χρόνου και με ασφαλή τρόπο να παραπέμψει την αναφορά σε αρμόδια αρχή,

(β) αν η αναφερόμενη παράβαση είναι ήσσονος σημασίας και δεν απαιτεί περαιτέρω παρακολούθηση, να αποφασίσει την περάτωση της διαδικασίας,

(γ) αν πρόκειται για επαναλαμβανόμενες αναφορές, δηλαδή, αναφορές που δεν περιλαμβάνουν σημαντικές νέες πληροφορίες για παραβάσεις σε σχέση με προηγούμενη αναφορά για την οποία οι σχετικές διαδικασίες έχουν περατωθεί, να αποφασίσει την περάτωση της διαδικασίας, εκτός εάν νέες νομικές ή πραγματικές περιστάσεις δικαιολογούν εκ νέου παρακολούθηση.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι αρμόδιες αρχές ενημερώνουν τον πληροφοριοδότη σχετικά με την απόφασή τους και τους λόγους που οδήγησαν σε αυτή.

3. Υποχρέωση ηλεκτρονικής δημοσίευσης πληροφοριών για παραλαβή και παρακολούθηση εξωτερικών αναφορών

Ο Νόμος υποχρεώνει τις αρμόδιες αρχές όπως δημοσιεύουν στη διαδικτυακή ιστοσελίδα τους σε χωριστό, εύκολα αναγνωρίσιμο και προσβάσιμο τμήμα, πληροφορίες σχετικά με:

(α) τα στοιχεία επικοινωνίας τους, όπως τις ηλεκτρονικές και ταχυδρομικές διευθύνσεις και τους αριθμούς τηλεφώνου, καθώς και δήλωση αναφορικά με το κατά πόσο οι τηλεφωνικές συνομιλίες καταγράφονται,

(β) τις διαδικασίες που εφαρμόζονται όταν υποβάλλεται κάποια αναφορά, περιλαμβανομένου του τρόπου με τον οποίο οι αρμόδιες αρχές μπορεί να ζητήσουν από τον πληροφοριοδότη να διευκρινίσει τις αναφερόμενες πληροφορίες ή να παράσχει συμπληρωματικές πληροφορίες, τη χρονική προθεσμία ενημέρωσης του πληροφοριοδότη σχετικά με την αναφορά που υπέβαλε, καθώς και τον τρόπο που θα δοθεί η σχετική ενημέρωση,

(γ) τα μέτρα παρακολούθησης που μπορεί να λάβει η αρμόδια αρχή σε σχέση με μια αναφορά,

(δ) το καθεστώς απορρήτου που ισχύει για τις αναφορές και ιδίως τις πληροφορίες σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με τον Νόμο, αλλά και σύμφωνα με τους σχετικούς με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ευρωπαϊκούς κανονισμούς και νόμους (βλ. άρθρο 14(δ) του Νόμου),

(ε) τις προϋποθέσεις βάσει των οποίων πρόσωπο που υποβάλλει αναφορά προστατεύεται από τον Νόμο ως πληροφοριοδότης,

(στ) τα διαθέσιμα μέσα και διαδικασίες για προστασία των πληροφοριοδοτών από αντίποινα και εκδικητικές ενέργειες στο εργασιακό πλαίσιο και τη διαθεσιμότητα εμπιστευτικών συμβουλών για πρόσωπα που επιθυμούν να υποβάλουν αναφορά,

(ζ) δήλωση, η οποία αναφέρει ρητώς τους όρους υπό τους οποίους τα πρόσωπα που υποβάλλουν αναφορά σε αρμόδια αρχή προστατεύονται από την ευθύνη λόγω παράβασης του απορρήτου δυνάμει του Νόμου, και

(η) στοιχεία επικοινωνίας κέντρου πληροφοριών που συστήνεται για σκοπούς στήριξης των πληροφοριοδοτών.

4. Υποχρέωση εμπιστευτικότητας ταυτότητας πληροφοριοδότη

Η λειτουργία των εξωτερικών διαύλων αναφοράς πρέπει να διασφαλίζει την εμπιστευτικότητα της ταυτότητας του πληροφοριοδότη και του αναφερόμενου ή οποιασδήποτε άλλης πληροφορίας από την οποία μπορεί να συναχθεί άμεσα ή έμμεσα η ταυτότητα των προσώπων αυτών. Απαγορεύεται η αποκάλυψη των πιο πάνω στοιχείων σε οποιαδήποτε πρόσωπα πέραν από αυτά που είναι αρμόδια να λαμβάνουν ή να παρακολουθούν τις αναφορές.

Κατ' εξαίρεση, η αποκάλυψη της ταυτότητας του πληροφοριοδότη είναι δυνατή εφόσον:

(α) ο πληροφοριοδότης συγκατατίθεται ρητά προς τούτο·

(β) η αποκάλυψη αποτελεί αναγκαία και αναλογική υποχρέωση που επιβάλλεται από το ενωσιακό ή εθνικό δίκαιο, κατά τη διάρκεια ερευνών των εθνικών αρχών ή δικαστικών διαδικασιών, για παράδειγμα, για σκοπούς διασφάλισης του δικαιώματος υπεράσπισης του προσώπου κατά του οποίου γίνεται η αναφορά.

Πριν την αποκάλυψη της ταυτότητας του πληροφοριοδότη, και εφόσον αυτό δεν υπονομεύει τις έρευνες ή τις δικαστικές διαδικασίες, οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να ενημερώσουν σχετικά τον πληροφοριοδότη και να αποστείλουν σε αυτόν γραπτή αιτιολόγηση στην οποία να εξηγούν τους λόγους αποκάλυψης των στοιχείων αυτών.

5. Υποχρέωση εμπιστευτικότητας εμπορικών απορρήτων

Εάν κατά την παραλαβή και παρακολούθηση αναφοράς, οι αρμόδιες αρχές λαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με παραβάσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται εμπορικά απόρρητα, απαγορεύεται να χρησιμοποιούν ή να αποκαλύπτουν τα εν λόγω εμπορικά απόρρητα για σκοπούς που υπερβαίνουν το αναγκαίο για την ορθή παρακολούθηση της αναφοράς.

6. Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων

Οποιαδήποτε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (δηλ. πληροφοριών οι οποίες δυνατόν να αποκαλύψουν την ταυτότητα ενός ατόμου, όπως ονοματεπώνυμο, ταυτότητα, τηλέφωνο) κατά την παραλαβή και παρακολούθηση αναφορών, διενεργείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού ΕΕ 2016/679, του περί της Προστασίας των Φυσικών Προσώπων Έναντι της Επεξεργασίας των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα Νόμου και του περί της Προστασίας των Φυσικών Προσώπων Έναντι της Επεξεργασίας των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα από Αρμόδιες Αρχές για σκοπούς της Πρόληψης, Διερεύνησης, Ανίχνευσης ή Δίωξης Ποινικών Αδικημάτων ή της Εκτέλεσης Ποινικών Κυρώσεων και για την Ελεύθερη Κυκλοφορία των Δεδομένων αυτών Νόμου. Ταυτόχρονα, κάθε ανταλλαγή ή διαβίβαση πληροφοριών από τα θεσμικά και λοιπά όργανα ή τους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης πραγματοποιείται σύμφωνα με τον Κανονισμό ΕΕ 2018/1725.

Σε περίπτωση που κατά την παραλαβή και παρακολούθηση αναφοράς προκύπτουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία εκδήλως δεν σχετίζονται με τον χειρισμό συγκεκριμένης αναφοράς, τότε αυτά δεν συλλέγονται. Σε περίπτωση που τέτοια δεδομένα έχουν συλλεχθεί τυχαία, τότε πρέπει να διαγράφονται χωρίς άσκοπη καθυστέρηση.

7. Τήρηση αρχείων αναφορών

Οι αρμόδιες αρχές έχουν υποχρέωση τήρησης αρχείων με όλες τις αναφορές που υποβάλλονται, τηρουμένων πάντοτε των απαιτήσεων εμπιστευτικότητας (βλ. σημεία Ε.4. και Ε.5.).

Σε περίπτωση που η υποβολή αναφοράς έγινε προφορικώς, **μέσω τηλεφώνου ή άλλου συστήματος τηλεφωνικών μηνυμάτων με καταγραφή της συνομιλίας** (δεδομένου ότι εξασφαλίστηκε προηγουμένως η συγκατάθεση του

πληροφοριοδότη), οι αρμόδιες αρχές μπορούν να τεκμηριώσουν την προφορική υποβολή αναφοράς:

(α) καταγράφοντας τη συνομιλία σε σταθερή και ανακτήσιμη μορφή (πχ. ηχογράφηση)· ή

(β) τηρώντας πλήρη και ακριβή πρακτικά της συνομιλίας.

Σε περίπτωση που η υποβολή αναφοράς έγινε προφορικώς, **μέσω τηλεφώνου ή άλλου συστήματος τηλεφωνικών μηνυμάτων χωρίς καταγραφή της συνομιλίας**, τότε οι αρμόδιες αρχές μπορούν να τεκμηριώσουν την προφορική υποβολή αναφοράς με την τήρηση επακριβών πρακτικών της συνομιλίας.

Τέλος, εάν η αναφορά υποβλήθηκε **κατόπιν προσωπικής συνάντησης** με τα μέλη της αρμόδιας αρχής, δεδομένου ότι εξασφαλίστηκε προηγουμένως η συγκατάθεση του πληροφοριοδότη, τηρούνται πλήρη και επακριβή πρακτικά της συνάντησης σε σταθερή και ανακτήσιμη μορφή. Το περιεχόμενο της συνομιλίας κατά την συνάντηση τεκμηριώνεται μέσω:

(α) της καταγραφής της συνομιλίας σε σταθερή και ανακτήσιμη μορφή (πχ. ηχογράφηση) ή

(β) της τήρησης επακριβών πρακτικών της συνάντησης.

Και στις τρεις πιο πάνω περιπτώσεις πρέπει να παρέχεται στον πληροφοριοδότη η δυνατότητα να επαληθεύσει και να διορθώσει το περιεχόμενο της συνομιλίας, ως έχει καταγραφεί. Όταν ο πληροφοριοδότης συμφωνεί με το περιεχόμενο της καταγραφής της συνομιλίας, την υπογράφει.

Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται στο πλαίσιο παραλαβής και παρακολούθησης αναφορών, διαγράφονται εντός τριών (3) μηνών από την ημερομηνία περάτωσης της διαδικασίας παρακολούθησης.

Σε περίπτωση που έχουν αρχίσει δικαστικές ή πειθαρχικές διαδικασίες κατά του αναφερόμενου ή του πληροφοριοδότη (συμπεριλαμβανομένων τυχόν διαδικασιών έφεσης ή ένστασης), τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα

διατηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών αυτών και έως ένα (1) έτος μετά την ολοκλήρωσή τους.

ΣΤ. Λήψη μέτρων προστασίας και στήριξης πληροφοριοδοτών

Στην περίπτωση όπου ένα πρόσωπο προβαίνει σε δημόσια αποκάλυψη ή υποβάλλει εσωτερική ή εξωτερική αναφορά για παράβαση εθνικών ή ενωσιακών υποχρεώσεων, ο Νόμος παρέχει μέτρα προστασίας για τα πρόσωπα αυτά, όπως η απαγόρευση αντιποίνων (π.χ. απαγόρευση παύσης, απόλυσης, υποβιβασμού, μείωσης μισθού, κ.λπ.) και η παροχή προστασίας σε δικαστικές διαδικασίες (βλ. «Προστασία Πληροφοριοδοτών: Οδηγός προς Εργαζόμενους», ενότητα Ζ).

Περαιτέρω, ο Νόμος προβλέπει την υποχρέωση δημιουργίας μέτρων στήριξης των πληροφοριοδοτών από τους εργοδότες (βλ. «Προστασία Πληροφοριοδοτών: Οδηγός προς Εργοδότες», ενότητα Ε).

Οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να παρέχουν εύκολη και δωρεάν πρόσβαση σε πλήρεις και ανεξάρτητες πληροφορίες και συμβουλές σχετικά με τις διαδικασίες και τα μέσα έννομης προστασίας που είναι διαθέσιμα για την προστασία των πληροφοριοδοτών έναντι αντιποίνων και για τα δικαιώματά τους. Η υποχρέωση αυτή των αρμόδιων αρχών μπορεί να υλοποιηθεί με τη σύνταξη σχετικών ενημερωτικών εντύπων που να περιλαμβάνουν πληροφορίες, συμβουλές σχετικά με τα διαθέσιμα μέσα έννομης προστασίας.

Παράλληλα, θα πρέπει να παρέχουν αποτελεσματική συνδρομή ενώπιον οποιασδήποτε αρχής που εμπλέκεται στην προστασία των πληροφοριοδοτών, έναντι αντιποίνων. Βάσει του νομικού μας συστήματος, τα Δικαστήρια μας έχουν τον πρωταρχικό ρόλο στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των πληροφοριοδοτών, αφού έχουν την εξουσία να διατάξουν την άρση των αντιποίνων, την επαναπρόσληψη του εργοδοτούμενου και αποζημίωση για οποιαδήποτε βλάβη έχει υποστεί ο πληροφοριοδότης.

Οι αρμόδιες αρχές μπορούν να συνδράμουν τον πληροφοριοδότη στη διαδικασία αυτή παρέχοντας αποδεικτικά στοιχεία ή άλλα έγγραφα που δυνατόν να τους ζητηθούν, ώστε να επιβεβαιώνεται ενώπιον των δικαστηρίων ή άλλων αρχών ότι

πραγματοποιήθηκε εξωτερική αναφορά και άρα ότι ο εργοδοτούμενος πιθανόν να απολαμβάνει την προστασία που προσφέρει ο Νόμος.